

Indrukken van de Aquacultuur Werkconferentie

door Ir. Peter van der Heijden (IAC, Wageningen) en Dr. Olga L.M. Haenen (ID-Lelystad)

Op 27 april jl. werd in congrescentrum "Agora" in Lelystad de Werkconferentie Aquacultuur gehouden. Deze bijeenkomst met 50 à 60 deelnemers was georganiseerd door de Directie Visserij (Ministerie van LNV), het Productschap Vis en de Nederlandse Vereniging van Viskwekers (NEVEVI). Het doel van de bijeenkomst was om de ideeën die er zijn over de gewenste en mogelijke ontwikkelingsrichtingen van de Nederlandse aquacultuur duidelijker te krijgen. De bijeenkomst was een eerste stap van een traject dat door de overheid is uitgezet en door alle bij de Nederlandse visteelt betrokken partijen wordt bewandeld. Die "betrokken partijen" zijn niet alleen de kwekers, verwerkers, de handel, en het onderwijs en onderzoek, maar ook de bij de sector betrokken maatschappelijke organisaties zoals de Dierenbescherming en Milieugroepen. De organisatoren hopen dat het traject kaders voor beleid en onderzoek zal opleveren die door alle partijen onderschreven worden. In ambtenaren jargon: "een poging om beleid te maken dat kan rekenen op een breed maatschappelijk draagvlak".

De aftrap in de vorm van een welkomstwoord werd verzorgd door een speler van het hoogste niveau (Dhr. R. Bol, Directeur Visserij), en de zeer bedreven voorzitter van het Productschap Vis leidde vervolgens als dagvoorzitter het spel verder in goede banen. Vooraf hadden de deelnemers het eindrapport van de "Beleidsverkenning Aquacultuur", het bijbehorende achtergronddocument en de brief van Mevrouw Faber aan de Tweede Kamer over aquacultuur ontvangen. Hierdoor was het al duidelijk dat voor de Staatssecretaris de volgende drie onderwerpen het meest belangrijk zijn: vissenwelzijn (vooral de manier waarop de voor slacht bestemde vissen aan hun einde komen, maar ook de dichtheden), diergeneesmiddelen (een inventarisatie van het gebruik ervan in de praktijk acht men gewenst), en de beperking van milieubelasting van visteelt.

De sprekers

Tijdens de conferentie werd vooral veel in kleinere groepen gesproken, maar aan deze groepsdiscussies gingen korte inleidingen vooraf. Er zal een uitgebreid rapport verschijnen over de bijeenkomst met samenvattingen van de inleidingen en van de resultaten van de discussies in kleinere groepen, maar enkele eerste en persoonlijke indrukken willen we u niet onthouden.

De voorzitter van de NEVEVI, J. van Rijsingen, hield de aanwezigen voor dat de Nederlandse visteelt maar 0,6% van de in Europa geteelde vis bedraagt. Met een totale productie van ongeveer 6000 ton betitelde hij de Nederlandse visteelt als zijnde op "hobbyniveau". Hij schetste kort twee mogelijke scenario's voor de Nederlandse visteelt: voortgaan op het huidige hobbyniveau, met langzame groei. Dan zal de sector nog lang in

vergelijking met de visteelt elders in Europa blijven doorhobbyën, en is er geen behoefte aan meer uitgewerkt beleid of verdere kennisontwikkeling. Scenario 2: de Nederlandse visteelt stoot door naar een serieus niveau (20.000 tot 50.000 ton in het jaar 2010). Noodzakelijke ingrediënten hiervoor: duidelijk beleid van de overheid en duidelijke kaders waarbinnen deze groei kan plaatsvinden; ontwikkeling van kennis; een vraaggestuurde productie en het stimuleren van samenwerking in de keten.

Dat vissen geen varkens zijn wist iedereen in de zaal wel, maar dat de verschillen tussen dierlijke productie op het land en in het water groot genoeg zijn om een eigen wet- en regelgeving voor visteelt te rechtvaardigen werd door de heer H. van der Bend (Productschap Vis) nog eens duidelijk gemaakt. Omdat de regels voor dierlijke productie vooral gemaakt worden door mensen die met landdieren vertrouwd zijn en te weinig van vissen weten, wordt er bij het opstellen van regels en bepalingen meestal niet eens aan vissen gedacht. Voorbeeld: in de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren zijn naast regels voor de houderij van runderen, varkens, kippen en schapen bijvoorbeeld ook bepalingen te vinden voor economisch minder belangrijke sectoren, zoals die van de bijen, maar vissen worden in deze wet niet eens genoemd. En als de regelmakers wel eens aan vissen denken dan wordt gemakshalve of uit onwetendheid aangenomen dat de regels voor varkens, kippen etc. ook wel voor vissen kunnen gelden.

De heer W. Fleuren gaf aan dat de viskwekers voortdurend bezig zijn met dierenwelzijn en een productiemethode met een zo laag mogelijke belasting voor het milieu. Aan de hand van een grafiek werd de dichtheid afgezet tegen de groei van de vis. Hieruit bleek, in geval van de meervalteelt, dat een hoge dichtheid van belang is voor een uniforme groei en de laagst mogelijke mortaliteit oplevert.

Ook kent de waterzuivering ten opzichte van

het energieverbruik zijn grens. Als ook "de laatste druppel" moet worden gezuiverd, staat daar een relatief hogere investering tegenover!

De heer Folkerts (Rijnconsult) presenteerde een vergelijking tussen de eigenschappen van de productieketen van vroeger en die van nu. De keten van nu werd door hem omschreven als marktgedreven, meer rekening houdend met de lange termijn en met deelnemers die minder op hun eigen schakel en meer op de gehele keten georiënteerd waren. Een proces in de richting van een dergelijke keten houdt voor de visteelt o.a. meer samenwerking en een bereidheid tot veranderen en tot investeren (tijd en geld) in. De uitgangspositie van de Nederlandse viskwekers lijkt zeer gunstig: een groeiende vraag naar en interesse in vis bij consument en handel, toepassing van vooruitstrevende productietechnieken, voldoende kennis en geen oude structuren die eerst moeten worden afgebroken alvorens iets nieuws kan worden opgezet. En wat kan dit opleveren? Een serieuze doorbraak van kweekvis bij de verwerking, handel en consument.

De heer JIJlstra van het Ministerie van LNV maakte aan het publiek duidelijk dat de overheid niet meer de rol van pastoor of prediker wil spelen door anderen de wetten voor te schrijven. In deze moderne tijd mag de parochie of gemeente eerst proberen samen met groepen die opkomen voor het welzijn der dieren of van het milieu haar eigen spelregels op te stellen. Die spelregels zullen vervolgens door de overheid worden getoetst en al of niet goedgekeurd. Zij die dus eerder die ochtend hadden gevraagd om duidelijke kaders en normen kregen de bal dus terug gespeeld en mogen nu zelf gaan proberen de kaders en normen te beschrijven (wel met breed draagvlak a.u.b.).

Een opvallend nieuwtje werd gebracht door de heer J. Oosterhuis, van de afdeling Kwaliteit en Milieu van Albert Heijn. Consumentenonderzoek had aan het licht gebracht dat milieuoverwegingen voor de klant van van-

daag nog nauwelijks een rol spelen. De klant gaat ervan uit dat dit allemaal redelijk in orde is en door de overheid afdoende wordt gecontroleerd. Wel maakt de consument anno 2000 zich druk om Gezondheid, en om de welzijn van het beestje dat aan het filetje vooraf ging. Om hieraan tegemoet te komen is AH een nieuw programma gestart: "Aarde & Waarde". Met dit programma wil 's lands grootste Grutter meer invloed krijgen op de productie, verwerking en afzet van vele agrarische producten. Men wil o.a. met duidelijke criteria komen voor het welzijn van dieren en voor het gebruik van medicijnen tijdens de productie.

De kansen

Over het algemeen was de kijk op de toekomst van de Nederlandse visteeltsector optimistisch. Er liggen goede kansen voor kweekvis: aan vis kleeft een imago van gezondheid en natuur, en de vraag naar vis in Nederland en over de grens groeit. Bovendien zijn viskwekers in vergelijking tot vissers veel minder afhankelijk van het seizoen en van de grillige natuur en politiek (vaststellen vangstquota) en kunnen zij in theorie hun productie beter controleren, beter plannen en beter op de vraag van de afnemer inspelen.

In samenwerking met verwerkers en handel bestaan er bovendien goede mogelijkheden voor nieuwe producten die een flink deel van de markt kunnen veroveren, mits ze aan de eisen van de consument van nu voldoen. Dat betekent dat het behalve lekker en betaalbaar ook veilig, gezond, en bij aanschaf ook een goed gevoel bij de klant teweeg moet brengen. Als de wensen en eisen van afnemer en consument door producenten meer als uitgangspunt genomen worden dan zal de afname kunnen verbeteren.

En bedreigingen

Kansen dus, maar er zijn ook een aantal interne en externe bedreigingen en zwakke

punten waar de sector op moet letten en aan dient te werken alvorens de kansen met succes gegrepen kunnen worden. Allereerst is het feit dat de sector nu nog klein is een belemmering. Men kan daardoor weinig geld opbrengen voor promotie en onderzoek, inclusief onderzoek naar wat de consument graag in het visproductenschap ziet liggen. Verder kwam uit veel discussiegroepen naar voren dat de samenwerking binnen de sector en in de keten te gering is. Ook werd gewaarschuwd voor het gevaar van negatieve beeldvorming bij het publiek dat momenteel nog geen duidelijk beeld heeft van viskwekerijen. Een groeiend aantal recente berichten in de pers over genetisch gemodificeerde zalmen kan als waarschuwing dienen. Er zou actiever aan positieve beeldvorming gewerkt moeten worden, maar om dit op grote schaal te doen is veel geld nodig, en omdat we samen nog klein zijn is er niet veel geld. Verder dient men in de sector bedacht te zijn op importen van buiten Nederland: behalve een zware concurrentie omdat door lagere lonen en minder strenge milieu- en veiligheidsvoorschriften de kostprijs van geteelde vis elders lager ligt kan de import van een verdachte of slechte kwaliteit vis ook een slechte invloed hebben op de omzet van in Nederland geproduceerde vis.

Een andere mogelijke bedreiging zit hem in het voer: zijn alle ingrediënten daarin altijd vrij van schadelijke stoffen? Hoelang zullen vismeel en de visolie nog voldoende aanwezig zijn? De meeste Europeanen zijn zelf niet dol op zandaal, ansjovis, sprat en lodde en ander klein grut, maar voldoende van deze prooivissen zijn wel nodig om de aantallen kabeljauw, schelvis, makreel en andere geliefde roofvissoorten weer op een beetje behoorlijk niveau te krijgen, en daarom zal ook de vangst van de soorten vis die tot vismeel en olie verwerkt worden in de toekomst meer met beperkingen te maken krijgen. Bovendien valt met een alsmaar groeiende wereldbevolking te verwachten dat de wijsheid en wenselijkheid van het omwerken

van 2 of meer kg verse zeevis via vismeel en visvoer naar 0,5 kg panklare filet steeds vaker in twijfel getrokken gaat worden.

Van hobbyclub naar wandelclub

Terugkijkend kan gezegd worden dat deze bijeenkomst nuttig is geweest. Zoals gezegd waren de oproepen en adviezen die op betere samenwerking en overleg wezen in de "Agora" niet van de lucht, maar dit besef en het vertrouwen dat daar voor nodig is zijn zaken die moeten groeien, en groei gaat meestal langzaam. Juist bijeenkomsten als deze kunnen tot meer kennis van en beter begrip voor elkaar leiden, en daaruit kunnen weer mooie dingen opbloeien. Bo-

vendien is door deze bijeenkomst gebleken dat de afgelopen 15 jaar de sector gegroeid is van een paar verspreide hobbyisten naar een voldoende grote hobbyclub (om in termen van de voorzitter van NEVEVI te blijven) om door het Ministerie serieus genomen te worden. Dat dit serieus nemen bij LNV niet heeft geleid tot het opstaan van een dominee of pastoor met een waarschuwend vingertje, maar tot het initiatief en ondersteuning voor deze bijeenkomst verdient dan ook alle lof. Laten we hopen dat dit de eerste stap was van een wandelmars die de sector gezamenlijk naar forse maar in alle opzichten verantwoorde groei van productie en omzet zal leiden.

V A N D E V E E